

**Бақытжан Бұқарбай¹ , Елнұр Бейсенбаев² , Бибігүл Бюлегенова³ **

¹ «AmalBooks» баспасының жетекшісі, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің «Саясаттану» кафедрасының PhD докторанты,
e-mail: teriskakpai@gmail.com

² Қазақстан Республикасы Президенті Әкімшілігінің Ішкі саясат бөлімінің меңгерушісі,

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің «Саясаттану» кафедрасының PhD докторанты,
e-mail: beisenbayev.elnur@gmail.com

³ Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің «Саясаттану» кафедрасы профессоры, саясаттану ғылымдарының кандидаты
e-mail: byulegenova_bb@enu.kz
(Астана, Қазақстан)

КРЕАТИВТІ ИНДУСТРИЯЛАР ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ САЯСИ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК ДАМУДЫҢ ФАКТОРЫ РЕТİNДЕ

Андатпа. Мақалада 2019–2025 жылдар аралығындағы кезеңде Қазақстан Республикасындағы креативті индустриялардың қалыптасуы мен дамуы үдерісіне кешенді саяси-ғылыми талдау ұсынылады. Экономикалық детерминизмге негізделген басым көзқарастардан өзгеше, авторлар «креативті бетбұрыстың» саяси және әлеуметтік қырларына ерекше назар аударады. Зерттеудің мақсаты – «креативті индустрия» ұғымының теориялық негіздерін талдау және креативті сектордың дамуы Қазақстанның саяси және әлеуметтік дамуына қандай жолдармен ықпал ете алатынын айқындау.

Зерттеу неoinституционалдық тәсілдің, модернизация теориясының және «жұмсақ күш» тұжырымдамасының синтезіне негізделген. Эмпирикалық деректерді, нормативтік-құқықтық актілерді және ресми саяси риториканы талдау нәтижелері Қазақстандағы креативті индустриялардың дамуы тек экономиканы әртараптандыру құралы ғана емес, сонымен қатар жаңа ұлттық бірегейлікті («Жаңа Қазақстан») қалыптастыру стратегиясы, жастарды саяси әлеуметтендіру тетігі және өтпелі кезең жағдайында билікті легитимациялау тәсілі ретінде қызмет атқаратынын көрсетеді.

Мақалада креативтіліктің либералдық мәні мен мәдени өндіріс саласындағы мемлекеттік басқару әрекеттері арасындағы

қайшылықтарға, сондай-ақ әлеуметтік жіктелуге алып келуі мүмкін өңірлік айырмашылықтарға ерекше назар аударылады.

***Түйін сөздер:** креативті индустриялар, креативті экономика, әлеуметтік даму, саяси даму, Қазақстан, мәдени саясат, шығармашылық сектор.*

Бахытжан Бухарбаев, Елнур Бейсенбаев, Бибигуль Бюлегенова КРЕАТИВНЫЕ ИНДУСТРИИ КАК ФАКТОР ПОЛИТИЧЕСКОГО И СОЦИАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Аннотация. В статье представлен комплексный анализ процесса становления и развития креативных индустрий в Республике Казахстан в период с 2019 по 2025 гг. с политологической точки зрения. В отличие от преобладающего экономического детерминизма, авторы рассматривают политические и социальные аспекты «креативного поворота». Цель исследования – проанализировать теоретические основы понятия «креативная индустрия» и определить, каким образом развитие креативного сектора может способствовать политическому и социальному развитию Казахстана. Работа основана на синтезе неинституционального подхода, теории модернизации и концепции «мягкой силы».

Анализ эмпирических данных, нормативно-правовых актов и официальной риторики показывает, что развитие креативных индустрий в Казахстане является не только инструментом диверсификации экономики, но и стратегией формирования новой национальной идентичности («Жаңа Қазақстан»), механизмом политической социализации молодежи и способом легитимации власти в условиях переходного периода.

Особое внимание уделяется противоречиям между либеральной сущностью креативности и попытками государственного управления в сфере культурного производства, а также региональным различиям, которые, в свою очередь, могут привести к социальной разобщенности.

***Ключевые слова:** креативные индустрии, креативная экономика, социальное развитие, политическое развитие, Казахстан, культурная политика, творческий сектор.*

Bakhytzhан Bukharbayev, Elnur Beisenbayev, Bibigul Byulegenova CREATIVE INDUSTRIES AS A FACTOR OF POLITICAL AND SOCIAL DEVELOPMENT IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Abstract. The article presents a comprehensive political science analysis of the formation and development of creative industries in the Republic of Kazakhstan during the period from 2019 to 2025. In contrast to the prevailing economic determinism, authors focus on the political and social dimensions of the “creative turn”. The purpose of the study is to analyze the theoretical foundations of the concept of “creative industries” and to determine how the

---

development of the creative sector can contribute to Kazakhstan's political and social development. The research is based on a synthesis of the neo-institutionalist approach, modernization theory, and the concept of soft power.

An analysis of empirical data, regulatory and legal acts, and official discourse demonstrates that the development of creative industries in Kazakhstan functions not only as a tool for economic diversification but also as a strategy for shaping a new national identity (“Zhana Kazakhstan”), a mechanism of youth political socialization, and a means of legitimizing political authority during a transitional period.

Particular attention is paid to the contradictions between the liberal nature of creativity and attempts at state governance in the sphere of cultural production, as well as to regional disparities which, in turn, may lead to social fragmentation.

Keywords: *creative industries; creative economy; social development; political development; Kazakhstan; cultural policy; creative sector.*

Кіріспе

XXI ғасырда креативті индустриялар әлемдік экономиканың серпінді дамып келе жатқан секторына айналып, қоғамдық өмірдің әртүрлі қырларына елеулі ықпал етуде. Шығармашылық еңбек пен зияткерлік капиталға негізделген салалар (жарнама, сәулет, өнер, дизайн, сән индустриясы, кино, музыка, ақпараттық технологиялар, баспа ісі және басқалары) әлемдік жалпы ішкі өнімнің шамамен 3%-ын құрап, жаһандық еңбек нарығындағы жұмыс күшінің 6%-дан астамын жұмыспен қамтып отыр*.

Қазіргі уақытта Қазақстан орнықты экономикалық өсу моделін іздеп, саяси жүйені өзгеріп отырған әлеуметтік құрылымдарға бейімдеуге бағытталған терең институционалдық қайта құрулар кезеңін бастан өткеруде. Ресурстық рентаның сарқылуы, жаһандық қаржы мен энергетика нарықтарының волатильділігі, сондай-ақ жастар санының артуымен сипатталатын демографиялық өзгерістер шикізат секторына тәуелсіз жаңа даму стратегияларын әзірлеу қажеттігін туындатады.

Жоғарыда аталған жағдайда креативті индустриялар мемлекеттік саясат пен экономикалық дамудың маңызды элементіне айналып отыр [1]. Олар бұрын тек мәдени-демалыс саласымен шектелген бағыт болса, бүгін стратегиялық реттеудің нысанына әрі жаңғыртуға бағытталған мемлекеттік саясатты іске асырудың құралына айналды.

Осылайша, тақырыптың өзектілігі Қазақстан Республикасы Үкіметінің соңғы жылдары креативті индустрияларды экономиканы әртараптандыру және орнықты дамудың бір бөлігі ретінде белсенді түрде ілгерілетуімен айқындалады. Мемлекет тарапынан қызығушылықтың артуына қарамастан, бұл феноменді саясаттану ғылымында зерттеу үдерісі біркелкі дамып отырған жоқ. Зерттеулерде негізінен креативті индустриялардың жалпы ішкі өнімге қосатын үлесін бағалауға, жұмыспен

---

* БҰҰ деректері бойынша. Дереккөз: Креативные индустрии: скачок навстречу устойчивому развитию Казахстана [Электрондық ресурс] // UNDP. – 2024. – URL: <https://www.undp.org/ru/kazakhstan/news/kreativnye-industrii-skachok-navstrechu-ustoychivomu-razvitiyu-kazakhstana> (қаралған күні: 05.12.2025).

қамтуды талдауға және материалдық емес өнімдер экспортының әлеуетін анықтауға бағытталған экономикалық тәсіл басым.

Сонымен қатар креативті экономиканың саяси қырлары теориялық тұрғыдан да, практикалық деңгейде де жеткілікті дәрежеде зерттелмей отыр.

Қазіргі кезеңде креативті таптың саяси субъектілігі мәселелері, сондай-ақ мәдени өнімдердің электоралдық мінез-құлыққа ықпал ету тетіктері мен креативті индустриялардың азаматтық белсенділіктің жаңа нысандарын қалыптастырудағы потенциалды үлесі іс жүзінде қарастырылмаған. Осыған байланысты зерттеу міндеті Қазақстандағы креативті экономиканың дамуы мен саяси жаңғырту үдерістері арасындағы өзара байланысты зерделеуге бағытталады.

Креативті тапты жаңғыртушылық, соның ішінде демократияландырушы серпіндердің тасымалдаушысы ретінде қалыптастыру маңызды мәселе болып табылады. Сонымен қатар мемлекеттік институттардың қолданыстағы саяси тәртіпті сақтап, тұрақтылықты қамтамасыз ету мақсатында креативті таптың әлеуетін тиімді пайдалана алу мүмкіндігін айқындау да маңызды. Бұл сұраққа берілетін жауап Қазақстанда жүріп жатқан институционалдық трансформацияның сипатын түсіну тұрғысынан айрықша маңызға ие.

Зерттеу әдістері

Зерттеудің әдіснамалық архитектурасы креативті индустрияларды мемлекеттің саяси, экономикалық және әлеуметтік құрылымдарына кіріктірілген функционалдық қосалқы жүйе ретінде қарастыратын жүйелік тәсілге негізделеді. Мұндай тәсіл зерттеу объектісін қоғамдық дамуға ықпал ететін әрі бір-бірімен өзара байланысқан институттар, тәжірибелер мен акторлардың кешені ретінде талдауға мүмкіндік береді.

Зерттеу аясында Қазақстан Республикасының «Мәдениет туралы» заңы, Кәсіпкерлік кодексі және 2021–2025 жылдарға арналған даму тұжырымдамасы қамтылған нормативтік-құқықтық базаға институционалдық талдау жүргізілді. Сонымен қатар МХҚО мен Astana Hub қызметін қоса алғанда, мемлекеттік қолдау тетіктері зерттелді.

Зерттеу аясында ресми мәтіндер корпусына негізделген дискурс-талдау жүргізілді. Ол 2019–2025 жылдар аралығындағы Қазақстан Республикасы Президенті Қ.К. Тоқаевтың жыл сайынғы жолдауларын, сондай-ақ креативті индустрияларды дамытуға қатысты бағдарламалық құжаттарды қамтиды.

Талдаудың негізгі индикаторлары ретінде «адами капитал», «цифрландыру», «креативті экономика» мен «ұлттық бірегейлік» лексемалары алынды. Олар саяси тұрақтылықпен байланысы тұрғысынан қарастырылды.

Астана, Алматы мен Шымкент қалаларының инфрақұрылымдық модельдерін салыстыру үшін бенчмаркинг әдісі қолданылды. Қазақстанның астанасы – әкімшілік әрі ресурстық орталық, Алматы – елдегі шығармашылық капитал табиғи түрде шоғырланған қала, ал Шымкент өңірлік хаб ретінде қалыптасып келеді.

Салыстыру өлшемдері ретінде технопарктер резиденттерінің саны, салықтық жеңілдіктер көлемі мен шығармашылық хабтардың автономия

деңгейі алынды. Сондай-ақ жарияланған институционалдық мақсаттардың нақты әлеуметтік-экономикалық үрдістерге қаншалықты сәйкес келетінін бағалау үшін статистикалық деректерге екінші қайта талдау жүргізілді.

Зерттеудің эмпирикалық негізін 2019–2025 жылдар аралығындағы сектордың сандық динамикасын көрсететін ҚР Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігінің Ұлттық статистика бюросының деректері құрады.

Халықаралық ұйымдардың (ЮНКТАД, ПРООН, Британ Кеңесі) материалдары да пайдаланылды, бұл қазақстандық кейсті орнықты дамудың жаһандық контекстіне енгізуге мүмкіндік берді.

Қазақстандағы креативті индустриялардың саяси мәні бақылау, экономикалық даму және ұлттық бірегейлікті қалыптастыру диалектикасын талдауға мүмкіндік беретін үш теориялық-әдіснамалық тәсілдің призмасы арқылы қарастырылады.

Біріншіден, теориялық негіз ретінде Франкфурт мектебінің сыни теориясы алынады. Т. Адорно мен М. Хоркхаймердің «мәдениет индустриясы» тұжырымдамасы [2] мәдени өндіріс сананы стандарттау және тәртіптік ықпал ету құралы ретінде қарастырылатын қазақстандық шынайылықты талдау үшін өзектілігін сақтап отыр [3]. Медиа кеңістік пен киноиндустрияны мемлекеттік реттеу іс жүзінде нормативтік азаматтық бірегейлікті қалыптастыру және саяси адалдықты қамтамасыз ету тетіктерін қамтамасыз ете отырып, бәсекелестік шектеулі жағдайда қоғамды басқаруды жеңілдетеді. [2; 4; 5].

Екіншіден, мәдениеттің экономикалық утилитарлық парадигмасына көшуі Р. Флориданың «креативті тап» теориясы арқылы талданады [6]. Алайда отандық интерпретацияда бұл тұжырымдама айқын технократиялық сипатқа ие. «Білім экономикасы» риторикасын қолдану технопарктер мен акселераторлар сияқты инфрақұрылымның қалыптасуына алып келді. Сонымен бірге бұл Флорида триадасының негізгі элементі саналатын толеранттылық пен азаматтық ортаның ашықтығын маргиналдандыруға алып келді. Нәтижесінде экономикалық креативтілікті ынталандыру белгілі бір дәрежеде шығармашылық акторлардың саяси субъектілігін құрылымдық тұрғыдан шектеумен ұштасатын «авторитарлық жаңғырту» феномені қалыптасты.

Үшіншіден, сыртқы саяси өлшем Дж. Найдың «жұмсақ күш» тұжырымдамасы призмасы арқылы ашылады [7]. Еуразия кеңістігіндегі күрделі геосаяси жағдайда ұлттық контентті (кино, музыка, дизайн) дамыту имидждік жоба ғана емес, елдің символдық егемендігін нығайтудың құралына айналуға. Креативті индустриялар сананы деколонизациялау тетігі ретінде жұмыс істеп, сыртқы идеологиялық ықпалға бейімділікті төмендетеді әрі Қазақстанның өзін шикізатқа тәуелді аймақ деген түсініктен алыстап, өзіндік болмысы бар инновациялық субъект ретінде танытуына мүмкіндік береді.

Зерттеу үш кезеңде жүргізілді: «креативті индустрия» ұғымына берілген анықтамаларды жүйелеу, шығармашылық кәсіптердегі өзін-өзі жұмыспен қамтудың өсуі мен мемлекеттік инвестициялар көлемі

арасындағы тәуелділікті корреляциялық талдау, сондай-ақ креативті сектордың әлеуметтік тұрақтылыққа ықпалын сапалық тұрғыдан интерпретациялау.

Зерттеу нәтижелері

Қазақстандағы креативті индустрияларды институцияландыру: реформалар архитектурасы

Қазақстандағы креативті индустрияларды институцияландыру үдерісі басқарушылық мақсаттылықтың жоғары деңгейімен және мемлекеттік қатысудың ілгерілемелі кеңеюімен сипатталады.

Секторды нормативтік тұрғыдан шоғырландыру 2021–2025 жылдарға арналған даму тұжырымдамасын бекітуден басталып, онда ұғымдық аппарат пен өсу индикаторлары айқындалды. Жүйелеудің негізгі кезеңі 2025 жылдың қарашасында креативті индустрия субъектілерінің Бірыңғай реестрін енгізу болды. Бұл құрал екі түрлі функция атқарады: бір жағынан, преференцияларды әкімшілендірудің ашықтығын қамтамасыз етсе, екінші жағынан, бұрын формалданбаған секторды стратегиялық мониторинг пен фискалдық бақылау объектісіне айналдырады.

Институционалдық өзгерістерге ықпал ететін негізгі фактор Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К. Тоқаевтың саяси ерік-жігері болып табылады. Оның риторикасында 2019–2021 жылдар аралығындағы IT-секторға басымдық беруден 2024–2025 жылдары «Әділетті Қазақстан» идеологемасының құрамдас бөлігі ретіндегі креативті экономиканы кешенді түрде түсінуге қарай алға жылжу айқын байқалады. Қазіргі кезеңде шығармашылық индустриялар жастарды радикалдандырудың алдын алу құралы, әлеуметтік лифт әрі қылмыстанудың баламасы ретінде қарастырылуда.

Тақырыптың ішкіэкономикалық та, сыртқы саяси да маңызы бар. Ішкі саясат аясында Мемлекет басшысы креативті секторды инклюзивті экономиканың негізі әрі урбанизацияның дамуына ықпал ететін фактор ретінде қарастырады [12]. Сыртқы саясатта креативті сектор «жұмсақ күш» пен мәдени дипломатияның құралы ретінде бағаланады.

2025 жылы мәлім етілген ТМД елдерінің креативті индустриялары қауымдастығын құру жөніндегі Президенттің бастамасы Қазақстанның өңірлік көшбасшылығын нығайтып, мәдени капиталды геосаяси ықпалға айналдыруға деген ұмтылысын көрсетеді [13].

Саланың инфрақұрылымдық қаңқасы құқықтық және салықтық режимдердің өзара әрекет етуіне негізделеді. Ағылшын құқығының нормаларын қолданатын «Астана» халықаралық қаржы орталығы зияткерлік меншікті қорғауды және жаңа қаржылық құралдарды (краудфандинг, токенизация) енгізуді қамтамасыз етеді. 2024 жылға қарай АХҚО-да 324 компания тіркелген.

Өз кезегінде корпоративтік табыс салығы мен қосылған құн салығынан босату түріндегі салықтық жеңілдіктерді креативті индустриялардың кең ауқымына ұсыну жөніндегі табысты тәжірибеге негізделген Astana Hub экожүйесі инновациялық белсенділікті ынталандыру мен бизнесті заңдастырудың тиімді құралына айналды.

Саяси басымдықтардың көрінісі ретіндегі экономикалық динамика
2023–2024 жылдар аралығындағы статистикалық деректер креативті индустриялардың экономиканың базалық салаларымен салыстырғанда жоғары өсім қарқынын көрсетіп отырғанын айғақтайды. Алайда олардың жалпы ішкі өнімге қосатын үлесі әлі де шектеулі болып қалып отыр, бұл өз кезегінде сектордың құрылымдық тұрғыдан толық жетілмегенін және креативті бизнестің кеңеюіне кедергі келтіретін институционалдық тосқауылдардың бар екенін аңғартады.

1-кесте. Қазақстан Республикасындағы креативті индустриялардың дамуының негізгі көрсеткіштері (2023–2024 жж.)

Көрсеткіш	Мәні (2023/2024)	Динамика / Ескертпе
Жалпы қосылған құн (ЖҚҚ)	1,2 трлн тг (2023) / 498,7 млрд тг (2024 жылдың 1-жартысы)	2017 жылдан бері атаулы мәнде 3,2 есе өсім
ЖІӨ-дегі үлесі	~1%	Тұрақты түрде төмен деңгейде (2025 жылға қарай қойылған мақсат – 5%)
Бизнес субъектілерінің саны	41 800 бірлік (2024)	Салықтық жеңілдіктер енгізілгеннен кейін 15%-ға өсім
Жұмыспен қамту	141 500 адам (2024)	2019 жылғы 106,7 мыңнан бастап өскен
Субъектілер құрылымы	70% – ЖК, 30% – ЗТ	Микробизнестің басым болуы

Дереккөз: [14; 15; 16] деректері негізінде авторлар құрастырған.

Оң динамикаға қарамастан, жалпы қосылған құнның құрылымы сектордың өз ішінде елеулі теңгерімсіздіктің бар екенін көрсетеді, бұл саяси тұрғыдан маңызды салдарға әкеп соғуы мүмкін.

2-кесте. Креативті экономиканың құрылымдық теңгерімсіздігі (жалпы қосылған құн бойынша, 2023 ж.)

Сектор	ЖҚҚ (млрд теңге)	Үлесі	Саяси интерпретация
IT және бағдарламалық қамтамасыз етуді әзірлеу	459,0	38%	Технократиялық басымдық, жаңғыртуды қолдау
Сәулет және сән индустриясы	286,0	24%	Урбанизация және ұлттың визуалдық коды
Мәдени мекемелер	132,0	11%	Мемлекеттік тапсырыс пен дотацияларға негізделген дәстүрлі сала

Кино	23,0	~2%	Идеологиялық құрал, бірақ бизнес ретінде әлсіз
Музыка	1,7	<0,2%	Әлеуметтік маңызы жоғары, алайда капиталдануы төмен

Дереккөз: [14; 15; 16] деректері негізінде авторлар құрастырған.

Кестеде айтарлықтай асимметрия байқалады. Атап айтқанда, бүкіл «креативті экономиканың» шамамен 40%-ы IT-сектордың үлесіне тиесілі. Бұл креативті индустриялар қарқынды дамып жатқандай әсер қалыптастырғанымен, іс жүзінде әңгіме технологиялық дамудың жалпы стратегиясы аясындағы цифрландыруды қолдау жөнінде болып отыр.

Саяси тұрғыдан алғанда, мұндай теңгерімсіздік қолайлы болып көрінеді. IT-өндіріс құндылықтық емес, технологиялық өнім қалыптастырады, сондықтан мәдени мәндер қақтығысы туындауы мүмкін аймақтан тыс қалады. Бұл мемлекетке саланың әсерлі экономикалық көрсеткіштерін көрсетуге мүмкіндік беріп, сонымен бірге қоғамдық резонансы алдын ала болжанбайтын көркем шығармашылықты қолдау сияқты күрделі салаға терең араласпауға жағдай жасайды.

2-кестеде көрсетілген деректер креативті экономиканың технократиялық сипатын айқындайды: IT-сектордың үлесі 38%-ды құраса, идеологиялық тұрғыда маңызды саналатын кино және музыка салалары 2%-дан аспайды. Бұл мемлекет тарапынан «технологиялық креативтілікке» басымдық берілетінін аңғартады. Мұндай бағыт инновациялық имидж қалыптастырғанмен, мәдениет кеңістігінде бақылаудан тыс мағыналық нарративтердің пайда болу қаупін барынша шектейді.

2025 жылы жасалған «Креативті индустрия субъектілерінің бірыңғай тізілімін» тек фискалдық шара ретінде қарастыру жеткіліксіз. Оны институционалдық кооптация тетігі деп бағалау орынды. Бұл құрал жастардың бейресми белсенділігін құқықтық тұрғыдан реттелетін, бақылауға алынған алаңға көшіруге мүмкіндік береді.

Керісінше, мәдени мағыналарды қалыптастырып, сыни рефлексия әлеуетін дамытатын салалар (кино, музыка, әдебиет) экономикалық тұрғыдан шеткері қалып, институционалдық жағынан мемлекеттік қаржыландыруға тәуелді болып отыр. Мұндай тәуелділік олардың цензуралық шектеулерге ұшырау қаупін күшейтіп, тәуелсіз мәдени ортаның қалыптасуы мен дамуын тежейді.

Заңдастыру мен салықтық ынталандырудың әсері. 2024 жылы арнайы бөлшек салықтың енгізілуі жаппай «көлеңкеден шығуға» алып келді [15]. Алайда бұл үдерісті тек фискалдық шара ретінде ғана емес, кооптация тетігі ретінде де қарастырған жөн. Жастардың тұрақсыз жұмыспен қамтылу нысандарын формалдандыру әлеуметтік топтарды құқықтық жүйеге кіріктіріп, әлеуетті түрде қақтығыс тудыруы мүмкін бейресми белсенділікті басқарылатын институционалдық тетіктермен алмастыруға мүмкіндік береді.

Саяси өлшем: креативтілік билік пен оппозицияның ресурсы ретінде

Президент Қ.К. Тоқаев ұсынған «Жаңа Қазақстан» тұжырымдамасы мемлекеттің рөлін, азаматтық қатысуды және ұжымдық бірегейлікті қайта пайымдауды көздеді. Креативті индустриялар жаңа символдық ұлттық ландшафты қалыптастырудың, жаңару идеясын визуалдаудың және болашақтың позитивті бейнесін құрастырудың маңызды құралдарының біріне айналды. Мемлекет жаңа саяси шынайылықтың визуалдық символдарын жасау үшін суретшілерді, дизайнерлерді, урбанистерді, видеоблогерлерді және шығармашылық ортаның өзге де өкілдерін белсенді түрде тартып отыр. Қоғамдық кеңістіктердегі муралдар, қалалық алаңдардың редизайны, сондай-ақ жастар аудиториясына бағытталған әлеуметтік желілердегі видеоконтент мультимодальды коммуникациялық ортаны қалыптастырып, оның көмегімен билік эмоциялық тұрғыдан тартымды нарратив құруға ұмтылады. «Әсерлер экономикасының» құралдарын пайдалану кәсібилік, патриотизм, әлеуметтік жауапкершілік пен заңға бағыну сияқты құндылықтарды жастарға жақын әрі түсінікті формада жеткізуге мүмкіндік береді.

Алайда сыншылар символдық имитация қаупіне назар аударады. Өзін-өзі білдіру еркіндігінің нақты кеңістігін кеңейтпей-ақ, креативті хабтар, форумдар мен фестивальдер сияқты инфрақұрылымдық нысандарды құру қоғамның ең белсенді әрі білімді топтарының жатсынуына әкелуі мүмкін. Бұл әсіресе «Жаңа Адамдар» [10] үлгісіндегі жастар қозғалыстарын «жоғарыдан» туындаған бастамалардан айқын байқалады. Қоғамның бір бөлігі үшін мұндай қозғалыстар әлеуметтік лифт қызметін атқарса, енді бір бөлігі үшін олар креативті жастарды азаматтық белсенділіктің бақылаудағы арналарына кіріктіруге бағытталған саяси кооптация құралы ретінде қабылданады.

Креативті таптың саяси субъектілігі. Қазақстандағы креативті таптың саяси субъектілігі мәселесі өзекті болып табылады және, сөзсіз, одан әрі терең зерттеуді талап етеді. Зерттеулер қалалық креативті жастардың гибриді әлеуметтік топты құрайтынын көрсетеді: бір жағынан, олар мобильділікке, тұтынуға және цифрлық сервистерге негізделген жаһанданған неолибералды экономикаға кіріктірілген, ал екінші жағынан, саяси қатысудың шектеулілігі мен кең таралған сыбайлас жемқорлық салдарынан фрустрацияға ұшырайды [17]. Осы қайшылық азаматтық белсенділіктің өзіндік, ерекше формаларының қалыптасуына алып келеді.

Креативті таптың саяси энергиясы көбіне партиялық қатысу немесе протестік қозғалыстар сияқты дәстүрлі формаларда емес, мәдени өзін-өзі білдіру кеңістігінде көрініс табады. Оған тәуелсіз кино, стрит-арт, ирониялық мемдер және әлеуметтік медиа-кампаниялар жатады. Бұл формаларды «күнделікті қарсылық» тұжырымдамасы аясында түсіндіруге болады, яғни саяси мазмұн символдық, эстетикалық немесе ирониялық формалар арқылы білдіріледі.

Алайда 2022 жылғы қаңтар оқиғасы бұл топтың дағдарыс кезеңдерінде тез саясиленуі мүмкін екенін көрсетті. Бұл жағдай мемлекет үшін құрылымдық дилемма туындатады: бір жағынан, креативті тап инновациялар мен кәсіпкерлік белсенділіктің қозғаушы күші болып саналса, екінші жағынан, ол протестік көңіл-күйдің әлеуетіне де ие.

Біліктің негізгі стратегиясы креативті қауымдастықтардың энергиясын саяси кеңістіктен экономикалық салаға қайта бағыттауға ұмтылудан тұрады. Бұл мақсатта стартап-экожүйелер, гранттық бағдарламалар мен акселераторлар қолданылады. Мұндай тәсіл жастардың саяси мобилизациясы қаупін барынша төмендетуге және инновацияларды саясатсыздандыруға мүмкіндік береді.

Геосаяси аспект: креативті егемендік. Өртүрлі сыртқы нарративтер (мысалы, ресейлік, қытайлық және батыстық) арасындағы бәсекелестіктің күшеюі жағдайында ұлттық мәдени мазмұнды дамыту ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз етудің маңызды факторы ретінде алға шығады. «Жұмсақ күш» саласындағы зерттеулерге сәйкес, Қазақстан көршілес державалардың ықпалын теңгеруге және елдің символдық егемендігінің орнықтылығын қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін өзіндік мәдени дискурс қалыптастыруға ұмтылуда [18].

Креативті егемендікті қалыптастырудың негізгі бағыттарына мыналар жатады:

а) Кино экспорты. Отандық киноның Венеция мен Канн сияқты халықаралық фестивальдердегі жетістіктері дамыған мәдени орта мен жоғары зияткерлік әлеуетке ие ел бейнесін қалыптастырады. Ұлттық фильмдер өндірісі көрсеткіші бойынша Қазақстанның Жаһандық инновациялар индексіне (ГИИ-2024) 60-орыннан 31-орынға дейін күрт көтерілуі әлемдік қауымдастықтың ұлттық кинематографияға деген қызығушылығының артқанын әрі саланың бәсекеге қабілеттілігінің нығайғанын көрсетеді [15].

б) Q-Pop (Qazaq-Pop) музыкалық индустриясы. Q-Pop феномені K-Pop (Korean-Pop) сияқты жаһандық мәдени форманы жергілікті контекстке сәтті бейімдеу үлгісін көрсетеді. Қазақ тілін және дәстүрлі музыкалық элементтерді кіріктіру нәтижесінде ел ішінде орыс тілді жастар арасында да, халықаралық нарықтарда да ұлттық мәдениетті кеңінен танымал етуге ықпал ететін бірегей өнім қалыптасты. Q-Pop тек музыкалық жанр ғана емес, сонымен қатар мәдени өзіндік сананы қалыптастыру құралы ретінде әрекет етіп, Қазақстанның әлемдік мәдени индустриядағы позициясын нығайтады.

Нәтижесінде креативті индустриялар жұмсақ мәдени дипломатияның құралына және символдық егемендікті нығайтудың тәсіліне айналып, геосаяси тұрақсыздық жағдайында Қазақстанның өзін мәдени өмірдің дербес әрі толыққанды қатысушысы ретінде танытуына мүмкіндік береді.

Әлеуметтік даму және инклюзия: экономикалық логика шеңберінен шығу

Тек таза экономикалық пайымдаулар шеңберінен шыға отырып, креативті индустриялар қоғамдағы терең құрылымдық өзгерістердің катализаторына айналады.

Біріншіден, бұл сектор әйелдерді еңбек қызметіне тартуға ықпал ететін баламалы жұмыспен қамту моделін қалыптастырады. Ерлер басымдыққа ие дәстүрлі шикізаттық және индустриялық салалардан айырмашылығы, креативті индустриялар икемді жұмыспен қамту нысандары мен кіру шегінің төмендігі арқылы әйелдерге өзін-өзі жүзеге асыру мүмкіндігін ұсынады. БҰҰ Даму бағдарламасының деректеріне сәйкес, бұл үрдіс әйелдердің табысын арттырумен қатар, тіпті консервативті өңірлердің өзінде гендерлік рөлдерді қайта қарастыруға ықпал етіп, патриархалдық ұстанымдардың біртіндеп әлсіреуіне әкеледі [19].

Екіншіден, креативті индустриялар жастар белсенділігіне ықпал ету мен оны реттеудің тиімді құралы ретінде әрекет етеді. Жұмыспен қамтудың жасырын прекаризациясы жағдайында шығармашылық сектор институционалдық және қаржылық кедергілердің төмендігі есебінен жастарды экономикалық үдерістерге жедел кіріктіруді қамтамасыз ететін «әлеуметтік амортизатор» қызметін атқарады [20]. Саяси тұрғыдан алғанда, мәдениеттің радикалсыздандыру функциясы айрықша маңызға ие. Музыка, киберспорт және өзге де шығармашылық практикаларды институцияландыру девиантты мінез-құлықтың алдын алу тетігі ретінде жұмыс істеп, потенциалды протестік энергияны конструктивті арнаға бағыттайды.

Үшіншіден, креативті индустриялардың дамуы хабтар мен арт-кеңістіктер сияқты «үшінші орындарды» қалыптастыру арқылы қалалық ортаның сапалық трансформациясына ықпал етеді. Алматы қаласының кейсі инклюзивті аймақтардың пайда болуы білім алмасуға және бейресми қарым-қатынасқа бағдарланған қауымдастықтардың қалыптасуына қалай әсер ететінін айқын көрсетеді [21]. Эмпирикалық деректер мәдени инфрақұрылымның кеңеюі мен қоғамдық қауіпсіздіктің артуы, қақтығыстар деңгейінің төмендеуі және әлеуметтік оптимизмнің нығаюы арасындағы тікелей корреляцияны растайды [21]. Бұл урбанистикалық жобаларды әлеуметтік саясаттың тиімді құралы ретінде қарастыруға мүмкіндік береді.

Өңірлік асимметрия: орталық пен шеткері аймақтар

Қазақстандағы креативті индустриялардың дамуы үшін негізгі сын-қатерлердің бірі – айқын көрінетін аумақтық диспропорция. Креативті бизнес субъектілерінің жартысынан астамы және заңды тұлғалардың үштен екісі Астана мен Алматы қалаларында шоғырланған, бұл дамудың өзіндік моделін қалыптастырады [14; 15].

Алматы жеке шығармашылық капиталды, тәуелсіз суретшілерді, музыкалық және дизайнерлік қауымдастықтарды, сондай-ақ зияткерлік элитаның елеулі бөлігін шоғырландырған тарихи әрі мәдени орталық болып саналады. Қала креативтілік табиғи түрде көрініс табатын кеңістік ретіндегі мәртебесін сақтап отыр: бұл қауымдастықтардың спонтанды

қалыптасуы, көркем бастамалар әрі серпінді қалалық мәдениет арқылы айқындалады.

Ал Астана болса креативті экономиканың институционалдық полюсін қалыптастырады. Ел астанасында мемлекеттік ресурстар, ұлттық жобалар және мәдени бағдарламаларды продюсерлеудің әкімшілік тетіктері шоғырланған. Осыған байланысты мәдени және ақпараттық кеңістіктің шамадан тыс шоғырлануы мемлекеттің екіжақты құрылымын көрсетеді: бір жағынан, спонтанды шығармашылық дамыса, екінші жағынан, мемлекеттік мүдделерге бағдарланған мәдени өндіріс қатар өрбиді, алайда олардың даму қарқыны мен мүмкіндіктері біркелкі емес.

Өңірлер үшін тәуекелдер. Екі ірі қаланың үстемдігі жағдайында өңірлердің рөлі функционалдық тұрғыдан екінші кезекте қалып отыр. Облыстардың басым бөлігінде креативті экономиканың инфрақұрылымы жекелеген бастамалармен ғана шектеледі, бұл білікті кадрлардың тапшылығымен және мәдени өнімдерге деген тұрақты сұраныстың болмауымен байланысты. Мұндай ахуал талантты жастардың көші-қонына алып келіп, өңірлердің әлеуметтік және мәдени әлеуетіне теріс әсер етеді әрі демографиялық теңгерімсіздікті тереңдете түседі. Халықтың заманауи мәдени практикаларға қолжетімділігінің шектеулі болуы әлеуметтік мінез-құлықтың дәстүрлі, динамикасы төмендеу формаларының қайта жаңғыруына ықпал етіп, мәдени тұтыну мен азаматтық белсенділіктің жаңа модельдерінің қалыптасуын қиындатады. Өңірлік перифериялану экономикалық факторлармен де айқындалады. Ірі қалалар мен өнеркәсіптік өңірлер арасындағы табыс деңгейі, қалалық ортаның сапасы және көрсетілетін қызметтердің деңгейі бойынша алшақтық халық арасында теңсіздік сезімін күшейтіп, бұл әлеуметтік фрустрация мен наразылықтың туындауына әкелуі мүмкін.

Орталықсыздандыруға бағытталған талпыныстар. Қазіргі уақытта бар теңгерімсіздіктерді жете түсіну үшін мемлекет халықаралық ұйымдармен бірлесіп өңірлік әлеуетті теңестіруге бағытталған шараларды қолға алуда. Мәселен, БҰҰ Даму бағдарламасының қолдауымен Қызылорда және Маңғыстау облыстарында жүзеге асырылып жатқан креативті индустрияларды дамытуға арналған пилоттық бағдарламалар шеңберінде жергілікті қауымдастықтардағы креативті қызметті нығайтуға және өңірлердің ірі қалаларға тәуелділігін азайтуға арналған институционалдық негіздер қалыптастырылуда [19; 9]. 2024 жылы күшіне енген заңнамалық өзгерістер жергілікті атқарушы органдардың өкілеттіктерін кеңейтіп, оларға мәдениет саласындағы кәсіпкерлікті және цифрлық шығармашылық индустрияларды қолдауға арналған құралдар ұсынды.

Алайда бұл бастамалардың тиімділігі өңірлік билік органдарының біржолғы іс-шаралар мен акциялар өткізуден инфрақұрылымды дамыту, жергілікті қауымдастықтарды қалыптастыру және кәсіпкерлік белсенділікті ынталандыруды қамтитын орнықты экожүйе құруға көшу қабілетіне тікелей байланысты болады. Кері жағдайда

орталықсыздандыруға бағытталған бастамалар тиімсіз болып, өңірлік диспропорция жаңа формаларда сақталуы мүмкін.

Зерттеу нәтижелерін талқылау

Даму проблемалары мен кедергілері: сыни көзқарас

Жалпы алғанда, креативті экономиканың дамуында оң динамика мен мемлекет тарапынан қызығушылықтың артуына қарамастан, сала сапалық зерттеулердің нәтижелерімен расталатын бірқатар жүйелі сын-қатерлерге тап болып отыр.

Бір қарағанда, креативті индустриялардың дамуы айқын басымдықтарға сүйенетіндей көрінеді: Президент тарапынан көрсетілетін саяси қолдау, салықтық ынталандыру шаралары, Astana Hub сияқты қолайлы режимдердің болуы, сондай-ақ жастардың басым үлесін құрайтын демографиялық ресурс орнықты саланы қалыптастыруға алғышарттар жасайды. Күшті тұстардың қатарына Қазақстанның цифрландыру саласындағы жоғары позицияларын да жатқызуға болады, соның арқасында IT-сектор өсімнің негізгі қозғаушы күшіне әрі креативті экономиканың тірегіне айналды.

3-кесте. Саяси-әлеуметтік контекстегі креативті индустриялардың дамуын көрсететін SWOT-талдау

Категориясы	Факторлар
Күшті жақтары	<ul style="list-style-type: none"> • Президенттің саяси ерік-жігері. • Салықтық преференциялар (бөлшек салық, Astana Hub режимі). • Демографиялық дивиденд (жастардың үлесі). • IT және цифрландыру саласындағы мықты позициялар.
Әлсіз жақтары	<ul style="list-style-type: none"> • Білікті кадрлардың тапшылығы және бәсекеге қабілетсіз білім беру жүйесі. • Зияткерлік меншікті қорғаудың әлсіздігі. • Технологиялар мен жабдықтар импортына тәуелділік. • Алматы мен Астанада шамадан тыс шоғырлану.
Мүмкіндіктер	<ul style="list-style-type: none"> • Мәдени кодты экспорттау (туризм, кино, музыка). • Жаңа азаматтық бірегейлікті қалыптастыру. • Экономиканы әртараптандыру. • Өңірлік брендтерді дамыту.
Қатерлер	<ul style="list-style-type: none"> • Цензура және өзін-өзі ценсуралау. • «Ми ағымы» (кадрлардың шетелге кетуі). • Қызметті имитациялау (мәнсіз хабтардың құрылуы). • Креативті индустрияларды тек үгіт-насихат құралы ретінде пайдалану қаупі.

Дереккөз: деректердің SWOT-талдауы негізінде авторлар құрастырған.

Негізгі саяси тәуекел шығармашылық еркіндікке, яғни өзін-өзі білдіруге негізделген үдеріс пен мағыналар өндіруді бақылауға бағытталған бюрократиялық басқару тетіктері арасындағы фундаменталды қайшылықтан туындайды.

Мемлекеттің тек лоялды шығармашылық өкілдерін қолдауға біржақты бағыт алуы мәдени салада стагнацияға, бәсекеге қабілеттіліктің төмендеуіне және тәуелсіз өнердің біртіндеп шеткері аймаққа ығыстырылуына алып келуі мүмкін. Ұзақ мерзімді перспективада бұл шығармашылық кәсіпқой мамандардың едәуір бөлігінің астыртын іс-әрекет етуге немесе шетелге көшіп кетуіне әкеп соғып, елдің зияткерлік және мәдени әлеуетін әлсіретеді.

Сонымен қатар зерттеу барысында алынған деректер 2024 жылы қызметтің 43 түрін заңнамалық тұрғыдан бекіту арқылы жүзеге асқан креативті секторды институцияландыру саланың экономикалық тұрғыдан заңдастырылуындағы шешуші факторға айналғаны жөнінде қорытынды жасауға мүмкіндік береді.

Арнайы салықтық режимді енгізу 41 800 кәсіпкерлік субъектісінің қызметін көлеңкелі айналымнан шығаруға мүмкіндік береді.

Алайда құрылымдық талдау саланың дамуы негізінен технологиялық сегменттерде шоғырланып отырғанын көрсетті: IT-қызметтердің үлесі 38%-ды, ал сәулет-дизайн бағыты 15%-ды құрайды. Бұл ретте киноиндустрия мен қолөнердің үлесі 3%-дан да төмен деңгейде қалып отыр. Аталған деректер саланың дамуы мәдени емес, көбіне технократиялық вектор бойынша жүзеге асып жатқанын аңғартады. Теңгерімді өсімге кедергі келтіретін маңызды факторлардың бірі – географиялық диспропорция, ол сектор кірістерінің 60%-дан астамының Алматы қаласында шоғырлануынан байқалады. Сонымен қатар Шымкент пен Қарағанды қалаларында өңірлік хабтарды қалыптастыру инфрақұрылымды бастапқы деңгейде дамыту кезеңінде ғана тұр.

Саяси-әлеуметтік жағынан алғанда, креативті индустриялардың дамуы билік тарапынан сапалық тұрғыдан жаңа адами капиталды қалыптастыру құралы ретінде түсіндіріледі. Өзін-өзі жүзеге асыруға бағыт алған урбандалған тапқа басымдық беру мемлекетке НЕЕТ санатындағы жастарды экономикалық үдерістерге кіріктіру арқылы әлеуметтік шиеленістің өсу тәуекелдерін төмендетуге мүмкіндік береді.

Эмпирикалық деректер креативті сектордың «жұмсақ күштің» тиімді құралы ретіндегі рөлін айғақтайды. Қазақстандық контентті жаһандық стримингтік платформалар мен музыкалық нарықтарда кеңейту елдің халықаралық деңгейдегі ребрендингін дәстүрлі дипломатия тәсілдеріне қарағанда анағұрлым нәтижелі қамтамасыз етеді.

Зерттеу барысында инновацияларды дамыту үшін қажетті шығармашылық еркіндік пен мемлекеттік қаржыландырудың қатаң шеңберлері арасындағы іргелі қайшылық анықталды. Реттеуші органның идеологиялық мазмұны алдын ала болжанатын жобаларды қолдауға бағдарлануы ұзақ мерзімді перспективада стагнацияға және контенттің бәсекеге қабілеттілігінің төмендеуіне әкелуі мүмкін.

Соған қарамастан, зерттеу нәтижелері теориялық тұрғыдан маңызды әрі креативті индустриялардың рөліне жаңаша көзқараспен қарауға мүмкіндік береді. Креативтілікті сервистік экономиканың құрамдас бөлігі ретінде қарастырған алдыңғы тәсілдерден айырмашылығы, бұл зерттеу

оның «Жаңа Қазақстан» тұжырымдамасы аясында саяси жаңғыртудың қозғаушы күші және жаңа ұлттық бірегейлікті қалыптастырудың құралы ретіндегі рөлін дәлелдейді.

Қорытынды

Жүргізілген зерттеу Қазақстандағы креативті индустриялардың тек экономикалық сектор ретінде ғана емес, сонымен қатар шикізаттық тәуелділіктен кейінгі мемлекетті трансформациялау мен жаңғыртуға бағытталған кең ауқымды күн тәртібінің құрамдас бөлігі саналатын маңызды саяси-идеологиялық жоба ретінде дамып отырғанын көрсетеді.

Мемлекеттік институттар ұлттық имиджді өзгерту, жастарды әлеуметтік белсенділіктің бақылаудағы нысандарына тарту және экономикалық тұрғыдан дербес, бірақ саяси тұрғыдан лоялды азаматтарды қалыптастыру мақсатында қоғамның креативті әлеуетін барған сайын белсендірек пайдалануда. Шикізаттық модельден креативті модельге көшу «Әділетті Қазақстан» идеологиясының құрамдас бөлігі ретінде қолдау табады.

Экономикалық ахуал қазіргі кездегі нәтижелердің күрделілігін көрсетеді. Креативті кәсіпкерлік субъектілерінің санының едәуір өсуіне және жалпы қосылған құнның артуына қарамастан, саланың жалпы ішкі өнімге қосатын үлесі шамамен бір пайыз деңгейінде қалып отыр, бұл жоспарланған көрсеткіштерден айтарлықтай төмен.

IT-сектордың үлесінің басым болуы саланың қарқынды дамып жатқандай әсер қалдырғанымен, кино, музыка, өнер сияқты мәдени контент өндірумен байланысты бағыттардың жеткіліксіз қолдауын бүркемелейді. Мұндай теңгерімсіздіктің болуы мәдени өндірістің түрлерінің өзіндік ерекшеліктерін ескеретін, неғұрлым ойластырылған салалық саясатты қалыптастыру қажеттігін айқын көрсетеді.

Креативті экономиканың дамуы түрткі болған әлеуметтік өзгерістер адамның өзін-өзі жүзеге асыру мүмкіндіктерінің кеңеюінен, мансаптық өсудің жаңа перспективаларының пайда болуынан және әсіресе ірі шаһарларда қалалық ортаның трансформациясынан көрініс табады. Алайда бұл үдерістер мәдени ресурстарға қолжетімділіктегі теңсіздікті де күшейтеді. Даму негізінен Астана мен Алматы қалаларында шоғырланған, ал өңірлік орталықтар инфрақұрылымның жеткіліксіздігіне, білікті мамандар тапшылығына және инвестициялық мүмкіндіктердің шектеулілігіне тап болып отыр. Соның нәтижесінде мәдени және экономикалық артықшылықтар біркелкі бөлінбей, әлеуметтік стратификацияның күшеюіне әкеліп, өңірлік саясат үшін жаңа сын-қатерлерді туындатады.

Негізгі мәселе креативті индустриялардың дамуы қатаң институционалдық жүйе аясында жүзеге асырылып отырғанымен байланысты. Бұл саланың одан әрі табысты дамуы мемлекеттің директивті реттеу моделінен шығармашылық қауымдастықтарға кеңірек автономия мен өзін-өзі еркін білдіруге нақты мүмкіндік беретін ынтымақтастық үлгісіне көше алу қабілетіне тәуелді.

Институционалдық либерализация жүзеге аспай, зияткерлік меншікті қорғау күшейтілмей, мәдениет саласындағы тәуелсіз білім беру дамымай және шығармашылық белсенділікті бағалауда сандық көрсеткіштерден сапалық өлшемдерге басымдық берілмейінше, креативті экономика терең құрылымдық өзгерістермен бекітілмеген мемлекеттік саясаттың тек декоративті элементі болып қалу қаупіне ие.

Демек, мемлекет мәдени контенттің негізгі өндірушісі болып табылатын модельден бас тартып, серіктестік өзара іс-қимыл үлгісіне көшкен жағдайда ғана саланың тұрақтылығын қамтамасыз етіп, оның әлеуметтік әлеуетін ашып, шығармашылық индустрияларды саяси әрі қоғамдық дамудың маңызды факторына айналдыруға болады.

ӘДЕБИЕТТЕР:

1. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың ұлықтау рәсімінде сөйлеген сөзі [Электрондық ресурс] // Қазақстан Республикасы Президентінің ресми сайты. – 2022. – 26 қараша. – URL: <https://www.akorda.kz/kz/memleket-basshysy-kasym-zhomart-tokaevtyn-ulyktau-rasiminde-soylegen-sozi-26104659> (қаралған күні: 04.12.2025).
2. Адорно Т. В., Хоркхаймер М. Диалектика просвещения [Мәтін] / пер. с нем. М. Кузнецовой. – М.: АСТ, 2020. – 320 с.
3. Adorno T. W., Horkheimer M. The Culture Industry: Enlightenment as Mass Deception [Text] // *Dialectic of Enlightenment*. – Stanford: Stanford University Press, 2002. – P. 94–136.
4. Çelik H. Theodor Adorno and Horkheimer's Critique of Culture Industry: Modernity, Enlightenment and Mass Deception [Text] // *Journal of Humanities and Social Research*. – 2018. – No. 37. – P. 45–58.
5. Kaur M. Adorno's Critical Theory of Cultural Industry and Its Enlightenment [Text] // *International Journal of Creative Research Thoughts*. – 2023. – Vol. 11, No. 8. – P. 235–242.
6. Florida R. *The Rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life* [Text]. – New York: Basic Books, 2003. – 434 p.
7. Nye J. S. Power and foreign policy [Text] // *Journal of Political Power*. – 2011. – Vol. 4. – P. 9–24.
8. Креативті индустрияларды дамытудың 2021–2025 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту туралы [Электрондық ресурс]: Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 30 қарашадағы № 860 қаулысы // «Әділет» ақпараттық-құқықтық жүйесі. – 2021. – 13 желтоқсан. – URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2100000860> (қаралған күні: 04.12.2025).
9. Единый реестр субъектов креативных индустрий сформируют в Казахстане [Электрондық ресурс] // *Kazinform*. – 2025. – 12 қараша. – URL: <https://www.inform.kz/ru/ediniy-reestr-subektov-kreativnih-industriy-sformiruyut-v-kazakhstan-5584ae> (қаралған күні: 04.12.2025).
10. Haidar A. Youth Will Shape Kazakhstan Into Global Leader, Says President Tokayev [Electronic resource] // *The Astana Times*. – 2025. – 08 Feb. – URL: <https://astanatimes.com/2025/02/youth-will-shape-kazakhstan-into-a-global-leader-says-president-tokayev/> (қаралған күні: 18.12.2025).
11. President Tokayev Outlines Vision for Kazakhstan's Future in Annual Address [Electronic resource] // *GOV.KZ*. – 2025. – 16 қыркүйек. – URL: <https://www.gov.kz/memleket/entities/mfa-stockholm/press/news/details/838091> (қаралған күні: 04.12.2025).
12. Тоқаев Қ. К. Әділетті Қазақстанның экономикалық бағдары [Электрондық ресурс]: Мемлекет басшысының Қазақстан халқына Жолдауы // Қазақстан Республикасы Президентінің ресми сайты. – 2023. – 1 қыркүйек. – URL: <https://www.akorda.kz/kz/memleket-basshysy-kasym-zhomart-tokaevtyn-adilette-kazakstannyn-ekonomikalyk-bagdary-atty-kazakistan-halkyna-zholdauy-18333> (қаралған күні: 05.12.2025).
13. Токтар Б. Токаев предложил СНГ создать Ассоциацию креативных индустрий [Электрондық ресурс] // *Forbes.kz*. – 2025. – 10 қазан. – URL: <https://forbes.kz/articles/tokaev-predlozhit-sng-sozdat-assotsiatsiyu-kreativnyh-industriy-e2746b> (қаралған күні: 05.12.2025).
14. Креативная экономика в Казахстане выросла более чем в три раза с 2017 года [Электрондық ресурс] // *AIFC Authority*. – 2025. – 27 қаңтар. – URL: <https://aifc.kz/news/creative-economy-in-kazakhstan-grows-over-threelfold-since-2017-aifc-review-on-creative-industry-prospects/> (қаралған күні: 04.12.2025).

15. Елімізде креативті индустрия субъектілері мен осы салада жұмыс істейтіндер саны 15%-ға артты [Электрондық ресурс] // ҚР Премьер-Министрінің ресми ақпараттық ресурсы. – 2025. – 18 наурыз. – URL: <https://primeminister.kz/news/elimizde-kreativti-industriya-subektileri-men-osy-salada-zhumys-isteytinder-sany-15-ga-artty-29819> (қаралған күні: 04.12.2025).
16. Аргынбеков М., Зейгельгабдин А. Вопросы развития креативной экономики в Республике Казахстан [Мәтін] // Мемлекеттік басқару және мемлекеттік қызмет. – 2024. – № 4 (91). – Б. 86–101.
17. Isaacs R. The political economy of hipsters in Kazakhstan: mobilization, hybridity and class [Text] // Globalizations. – 2023. – Published online: 31 May 2023. – DOI: 10.1080/14747731.2023.2216121.
18. Superpowers and regional powers' soft power in Kazakhstan [Text] / S. Yessirkep [et al.] // Frontiers in Political Science. – 2025. – Vol. 7. – Art. 1544208.
19. The power of creative industries in Kazakhstan: a path to sustainable development [Electronic resource] // UNDP Kazakhstan. – 2025. – 08 Jan. – URL: <https://www.undp.org/kazakhstan/blog/power-creative-industries-kazakhstan-path-sustainable-development> (қаралған күні: 04.12.2025).
20. Abuova N. How Kazakhstan's creative public spaces reshape community cultural life [Electronic resource] // The Astana Times. – 2025. – 05 Aug. – URL: <https://astanatimes.com/2025/08/how-kazakhstans-creative-public-spaces-reshape-community-cultural-life/> (қаралған күні: 04.12.2025).
21. Smart Sustainable City Profile: Almaty [Text]. – Geneva: United Nations, 2023. – 71 p.

REFERENCES:

1. Memleket basshysy Kasym-Zhomart Tokayevtyн ulyktau rasiminde soylegen sozi [Speech of the Head of State Kassym-Jomart Tokayev at the inauguration ceremony] (2022). Official site of the President of the Republic of Kazakhstan. Available at: <https://www.akorda.kz/kz/memleket-basshysy-kasym-zhomart-tokayevtyн-ulyktau-rasiminde-soylegen-sozi-26104659> (accessed: 04.12.2025). (In Kazakh)
2. Adorno T. V., Horkheimer M. (2020) Dialektika prosveshcheniya [Dialectic of Enlightenment]. Trans. from Germ. by M. Kuznetsova. Moscow: AST. (In Russian)
3. Adorno T. W., Horkheimer M. (2002) The Culture Industry: Enlightenment as Mass Deception. Dialectic of Enlightenment. Stanford: Stanford University Press, pp. 94–136. (In English)
4. Çelik H. (2018) Theodor Adorno and Horkheimer's Critique of Culture Industry: Modernity, Enlightenment and Mass Deception. Journal of Humanities and Social Research, no. 37, pp. 45–58. (In English)
5. Kaur M. (2023) Adorno's Critical Theory of Cultural Industry and Its Enlightenment. International Journal of Creative Research Thoughts, vol. 11, no. 8, pp. 235–242. (In English)
6. Florida R. (2003) The Rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life. New York: Basic Books. (In English)
7. Nye J. S. (2011) Power and foreign policy. Journal of Political Power, vol. 4, pp. 9–24. (In English)
8. Kreativti industriyalardy damytudyn 2021–2025 zhyldarga amalghan tuzhyrymdamasyn bekitu turaly [On approval of the Concept for the development of creative industries for 2021–2025] (2021). Decree of the Government of the Republic of Kazakhstan dated November 30, 2021 No. 860. Adilet Information and Legal System. Available at: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2100000860> (accessed: 04.12.2025). (In Kazakh)
9. Ediniy reestr subyektov kreativnykh industrii sformiruyut v Kazakhstane [A unified register of creative industry entities will be formed in Kazakhstan] (2025). Kazinform. Available at: <https://www.inform.kz/ru/ediniy-reestr-subektov-kreativnih-industrii-sformiruyut-v-kazahstane-5584ae> (accessed: 04.12.2025). (In Russian)
10. Haidar A. (2025) Youth Will Shape Kazakhstan Into Global Leader, Says President Tokayev. The Astana Times. Available at: <https://astanatimes.com/2025/02/youth-will-shape-kazakhstan-into-a-global-leader-says-president-tokayev/> (accessed: 18.12.2025). (In English)
11. President Tokayev Outlines Vision for Kazakhstan's Future in Annual Address (2025). GOV.KZ (Unified platform of state bodies of the Republic of Kazakhstan). Available at: <https://www.gov.kz/memleket/entities/mfa-stockholm/press/news/details/838091> (accessed: 04.12.2025). (In English)
12. Tokayev K. K. (2023) Adilet Kazakstannyn ekonomikalыk bagdary [Economic course of a Just Kazakhstan]. Address of the Head of State to the People of Kazakhstan. Official site of the President of the Republic of Kazakhstan. Available at: <https://www.akorda.kz> (accessed: 05.12.2025). (In Kazakh)
13. Toktar B. (2025) Tokayev predlozhit SNG sozdat Assotsiatsiyu kreativnykh industrii [Tokayev suggested that the CIS create an Association of Creative Industries]. Forbes.kz. Available at: <https://forbes.kz/articles/tokayev-predlozhit-sng-sozdat-assotsiatsiyu-kreativnykh-industrii-e2746b> (accessed: 05.12.2025). (In Russian)

14. Kreativnaya ekonomika v Kazakhstane vyrosla bolee chem v tri raza s 2017 goda [Creative economy in Kazakhstan has grown more than threefold since 2017] (2025). AIFC Authority. Available at: <https://aifc.kz> (accessed: 04.12.2025). (In Russian)
15. Elimizde kreativti industriya subyektileri men osy salada zhumys isteytinder sany 15%-ga artty [The number of creative industry entities and people working in this field increased by 15% in the country] (2025). Official information resource of the Prime Minister of the Republic of Kazakhstan. Available at: <https://primeminister.kz> (accessed: 04.12.2025). (In Kazakh)
16. Argyzbekov M., Zeingelgabdin A. (2024) Voprosy razvitiya kreativnoi ekonomiki v Respublike Kazakhstan [Issues of development of the creative economy in the Republic of Kazakhstan]. Memlekettik baskaru zhane memlekettik kyzmet, no. 4 (91), pp. 86–101. (In Russian)
17. IsaacsR. (2023) The political economy of hipsters in Kazakhstan: mobilization, hybridity and class. Globalizations. Published online: 31 May 2023. DOI: 10.1080/14747731.2023.2216121. (In English)
18. Yessirkep S. et al. (2025) Superpowers and regional powers' soft power in Kazakhstan. Frontiers in Political Science, vol. 7. Art. 1544208. (In English)
19. The power of creative industries in Kazakhstan: a path to sustainable development (2025). UNDP Kazakhstan. Available at: <https://www.undp.org> (accessed: 04.12.2025). (In English)
20. Abuova N. (2025) How Kazakhstan's creative public spaces reshape community cultural life. The Astana Times. Available at: <https://astanatimes.com/2025/08/how-kazakhstans-creative-public-spaces-reshape-community-cultural-life/> (accessed: 04.12.2025). (In English)
21. Smart Sustainable City Profile: Almaty (2023). Geneva: United Nations. (In English)